

УДК 330.34:65.01

Скриньковський Р.М.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій
Львівського університету бізнесу та права*

СИСТЕМА ДІАГНОСТИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: КОНЦЕПЦІЯ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ

THE SYSTEM OF DIAGNOSTICS OF INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISES: CONCEPT AND TOOLS

АНОТАЦІЯ

У науковій статті представлено систему діагностики інноваційної діяльності підприємства. Встановлено, що ключовими бізнес-індикаторами зазначеної системи діагностики є такі: 1) рівень освоєння нових видів продукції та рівень унікальності інноваційної продукції (з урахуванням ціни, обсягів реалізації, частки ринку, конкурентоспроможності, споживчих характеристик на різних етапах технологічного циклу тощо); 2) рівень впровадження нових технологічних процесів; 3) рівень автоматизації та механізації виробничих процесів; 4) рівень освітньо-фахового та наукового потенціалу персоналу (управлінців, робітників); 5) рівень фінансової ефективності нововведень; 6) рівень інвестиційної ефективності інновацій.

Ключові слова: підприємство, інноваційна діяльність, діагностика, система діагностики, інструментарій, бізнес-індикатори, метод.

АННОТАЦИЯ

В научной статье представлена система диагностики инновационной деятельности предприятия. Установлено, что ключевыми бизнес-индикаторами указанной системы диагностики являются: 1) уровень освоения новых видов продукции и уровень уникальности инновационной продукции (с учетом цены, объемов реализации, доли рынка, конкурентоспособности, потребительских характеристик на различных этапах технологического цикла и т.д.); 2) уровень внедрения новых технологических процессов; 3) уровень автоматизации и механизации производственных процессов; 4) уровень образовательно-профессионального и научного потенциала персонала (управленцев, рабочих); 5) уровень финансовой эффективности нововведений; 6) уровень инвестиционной эффективности инноваций.

Ключевые слова: предприятие, инновационная деятельность, диагностика, система диагностики, инструментари, бизнес-индикаторы, метод.

ANNOTATION

In the scientific article it is presented the system of diagnostics of innovative activity of enterprises. It was established that key business indicators system diagnostics innovation enterprises are: 1) the level of development of new products and the degree of uniqueness of innovative products (including prices, sales volumes, market share, competitive, consumer characteristics at different stages of the cycle, etc.); 2) the level of implementation of new processes; 3) the level of automation and mechanization of production processes; 4) the level of education and professional and scientific potential of staff (managers and workers); 5) the level of cost-effectiveness of innovations; 6) the level of investment efficiency of innovations.

Keywords: enterprise, innovation, diagnostics, system of diagnostics, tools, business-indicators, method.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин однією із визначальних складових функціонування (діяльності) та економічного зростання підприємства є його інноваційна діяльність.

У таких умовах виникає гостра необхідність у діагностиці інноваційної діяльності підприємства з метою формування інформаційно-аналітичної бази для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на розвиток суб'єкта господарювання та формування його перспективи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теорії і практики щодо діагностики результатів, інноваційної діяльності та перспектив функціонування підприємств зробили такі вітчизняні і зарубіжні вчені: М.В. Білошкурський, А.Е. Воронкова, В.Г. Герасимчук, О.О. Гетьман, А.В. Гриньов, А.Р. Дунська, М.О. Зайцева, Р.С. Каплан, В.І. Карюк, О.В. Коваленко, І.В. Кривов'язюк, В.В. Лук'янова, І.В. Луциків, О.Г. Мельник, Д.П. Нортон, Г.В. Савицька, І.В. Федулова, В.М. Шаповал та ін. [1-17].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на вагомий внесок у розвиток систем діагностики певних сфер та видів діяльності суб'єктів господарювання, не до кінця вивченою залишається система діагностики інноваційної діяльності підприємства з урахуванням практики функціонування суб'єктів господарювання.

Зв'язок роботи з науково-дослідною роботою. Робота виконана в межах науково-дослідної теми Львівського університету бізнесу та права «Підвищення конкурентоспроможності підприємств та ефективності використання їх виробничого і кадрового потенціалу» (2014-2015 рр.).

Постановка завдання. Метою наукової статті є розроблення системи діагностики інноваційної діяльності суб'єкта господарювання (підприємства) на засадах бізнес-індикаторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить аналіз літературних джерел [1-4; 7; 8; 9; 13; 15; 16], виникає необхідність у визначенні сутності таких категорій, як «діагностика інноваційної діяльності підприємства» та «система діагностики інноваційної діяльності підприємства».

Так, О.О. Гетьман та В.М. Шаповал [1] стверджують, що «економічна діагностика підприємства – оцінка економічних показників роботи підприємства на основі вивчення окре-

мих результатів, неповної інформації з метою виявлення можливих перспектив його розвитку і наслідків ухвалення поточних управлінських рішень» [1, с. 8].

У дослідженні А.Г. Воронкової [2, с. 42] діагностика діяльності суб'єкта господарювання (підприємства) розглядається як різновид управлінської діяльності, спрямованої на встановлення та вивчення ознак, оцінку внутрішнього стану управління підприємством (або стану організаційної системи), виявлення проблем і формування шляхів їх вирішення в контексті ефективного функціонування та розвитку підприємства.

В.В. Лук'янова [4, с. 56] вважає, що система діагностики функціонування підприємства містить два напрями:

- 1) діагностика стану;
- 2) діагностика процесу.

Діагностика як процес ґрунтується на визначенні мети, предмета, об'єкта та завдань діагностики, а також на використанні таких методів діагностики, як експертні, економіко-статистичні, розрахунково-аналітичні, моделювання, оптимізації тощо [4, с. 56]. На думку О.В. Коваленко та М.О. Зайцевої [8], діагностика виконує три функції (фундаментальні) – f_1 , f_2 , f_3 :

f_1 (оцінювальну) – визначення стану функціонування об'єкта управління;

f_2 (діагностичну) – виявлення можливих змін стану об'єкта;

f_3 (пошукову) – визначення можливих заходів покращення і/або відновлення стану суб'єкта управління [8, с. 25].

З огляду на вищезазначене та з врахуванням інформації у монографії д.е.н., проф. О. Мельник [13, с. 14, 18], з'ясовано, що:

– діагностика інноваційної діяльності підприємства передбачає цільове оцінювання (або ідентифікацію) стану його інноваційної діяльності, тенденцій та перспектив розвитку у цьому напрямі на основі системи бізнес-індикаторів з метою прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на розвиток підприємства та формування його перспективи;

– під системою діагностики інноваційної діяльності

підприємства слід розуміти сукупність технології, методик, методів, бізнес-індикаторів (параметрів), ресурсів, суб'єктів та об'єктів, спрямованих на оцінювання інноваційної діяльності суб'єкта господарювання (рис. 1).

У контексті цього варто також звернути увагу на те, що А.Р. Дунська [5, с. 92] пропонує здійснювати оцінку інноваційної діяльності підприємства за такими аспектами:

- характер інноваційної діяльності;
- активність інноваційної діяльності;
- результативність та ефективність інноваційної діяльності [14, с. 70].

Поряд з тим, на думку фахівця з розвитку підприємств [5, с. 92], інноваційна діяльність суб'єкта господарювання виступає основним джерелом посилення його конкурентних позицій та створення нових конкурентних переваг для суб'єкта господарювання [14, с. 70].

Натомість І.В. Луциків [10, с. 17] наголошує на тому, що оцінювання рівня активізації ін-

Рис. 1. Система діагностики інноваційної діяльності підприємства
Джерело: на підставі праці В.В. Лук'янової [4, с. 56]

новаційної діяльності підприємства необхідно проводити за такими трьома напрямками (складовими):

1) спроможність підприємства до здійснення інноваційної діяльності (рівень наукоємності виробництва; рівень забезпеченості інтелектуальною власністю; частка персоналу, що задіяна у науково-дослідних та дослідно-конструкторських роботах; ступінь оновленості технології; ступінь забезпеченості науково-дослідним обладнанням; коефіцієнт фінансової незалежності (автономії); коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт покриття; коефіцієнт ліквідності (швидкої, абсолютної));

2) готовність працівників до здійснення інноваційної діяльності (рівень відповідності цілей працівників підприємства цілям підприємства – коефіцієнт Фехнера; рівень спротиву працівників інноваційним змінам на підприємстві);

3) активність підприємства до здійснення інноваційної діяльності (рівень винахідницької діяльності; частка реалізованої інноваційної продукції; ступінь використання розробок (власних, придбаних); частка придбаних інновацій; рівень фінансування підвищення кваліфікації та перепідготовки персоналу; рівень придбання нематеріальних активів; коефіцієнт експорту інноваційної продукції) [10, с. 17].

З огляду на це та в результаті вивчення літературних джерел [5-11; 12, с. 428-431; 13; 15-17] і проведеної власної наукової роботи [14, с. 70-74, 81-85], встановлено, що найважливішими (ключовими) бізнес-індикаторами системи діагностики інноваційної діяльності підприємства є такі:

– рівень освоєння нових видів продукції та рівень унікальності інноваційної продукції (з урахуванням ціни, обсягів реалізації, частки ринку, конкурентоспроможності, споживчих характеристик на різних етапах технологічного циклу тощо) (X_1);

рівень впровадження нових технологічних процесів (X_2);

рівень автоматизації та механізації виробничих процесів (X_3);

рівень освітньо-фахового та наукового потенціалу персоналу (управлінців та робітників) (X_4);

рівень фінансової ефективності нововведень (X_5);

рівень інвестиційної ефективності інновацій (X_6).

На підставі вищевикладеного, з урахуванням інформації у наукових працях [11; 13], інтегральний рівень інноваційної діяльності підприємства (L_{ia}) рекомендується визначати за формулою (1):

$$L_{ia} = \sqrt[6]{X_1 \times X_2 \times X_3 \times X_4 \times X_5 \times X_6}, \quad (1)$$

Межі L_{ia} перебувають на відрізку (0; 1]. Якщо $L_{ia} > 0,5$, то спостерігається позитивна динаміка зміни інноваційної діяльності підприємства порівняно з попереднім періодом.

Діагностика інноваційної діяльності як часткова ціль входить у систему діагностичних цілей функціонування будь-якого підприємства незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання.

Система діагностики інноваційної діяльності підприємства впроваджена у діяльність таких підприємств: ТзОВ «Велет Авто» та ТзОВ «Ядро».

Висновки. Результати досліджень літературних джерел [1-13; 15-17], інформація у науковій праці [14] та вивчення практики функціонування підприємств дають змогу стверджувати, що найважливішими бізнес-індикаторами системи діагностики їх інноваційної діяльності є такі: а) рівень освоєння нових видів продукції та рівень унікальності інноваційної продукції (з урахуванням ціни, обсягів реалізації, частки ринку, конкурентоспроможності, споживчих характеристик на різних етапах технологічного циклу тощо); б) рівень впровадження нових технологічних процесів; с) рівень автоматизації та механізації виробничих процесів; д) рівень освітньо-фахового та наукового потенціалу працівників (управлінського персоналу, робітників); е) рівень фінансової ефективності нововведень; ф) рівень інвестиційної ефективності інновацій.

Перспективи подальших розвідок в обраному напрямі полягають у формуванні системи цілей діагностики діяльності підприємства з урахуванням діагностики інноваційної діяльності як часткової діагностичної цілі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гетьман О.О. Економічна діагностика : [навч. посібн. для студентів ВНЗ] / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К. : Центр навч. літ., 2007. – 307 с.
2. Діагностика стану підприємства: теорія і практика : [монографія] / за заг. ред. проф. А.Е. Воронкової. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 448 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування : [монографія] / І.В. Кривов'язюк ; Луц. держ. техн. ун-т. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 260 с.
4. Лук'янова В.В. Сучасний стан теоретичних основ діагностики діяльності підприємства / В.В. Лук'янова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 3. – С. 52-58 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_3_1/pdf/052-058.pdf.
5. Дунська А.Р. Інноваційна активність як фактор конкурентоспроможності підприємства / А.Р. Дунська // Матер. Всеукр. наук.-практич. конф. молодих вчених [«Управління інноваційним розвитком підприємств України в умовах світових інтеграційних процесів»], (Дніпропетровськ, 9-10.11.2007 р.) / Дніпропетров. нац. ун-т. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2007. – Т. 4. – С. 92-93.
6. Федулова І.В. Дослідження методик оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств / І.В. Федулова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2008. – № 4. – С. 240-244.
7. Федулова І.В. Діагностика інноваційного потенціалу підпри-

- емства / І.В. Федулова // Матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. [«Управління економічним потенціалом підприємства»], (м. Харків, 15.10. 2010 р.). – Х. : ХДУХТ, 2010. – С. 243-246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/10789>.
8. Коваленко О.В. Сутність діагностики стану господарської діяльності підприємства / О.В. Коваленко, М.О. Зайцева // Екон. вісник Запорізької держ. інженерної академії : зб. наук. праць. – 2013. – Вип. 5 С. 21-26 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zgia.zp.ua/index.php?page=1292&lang=ua>.
9. Білошкурський М.В. До проблеми економічної діагностики стану розвитку інноваційної діяльності підприємств / М.В. Білошкурський // Матер. Міжн. наук.-практ. конф. [«Соціально-економічні трансформації в умовах глобалізації: світовий та вітчизняний виміри»], (м. Херсон, 01-02.03.2013 р.) / ред. кол. К.С. Шапошников [та ін.]. – Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2013. – С. 56-58.
10. Луциків І.В. Методичні засади оцінювання рівня активізації інноваційної діяльності підприємства / І.В. Луциків // Проблеми науки. – 2012. – № 8. – С. 13-20.
11. Карюк В.І. Методичний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу промислових підприємств / В.І. Карюк // Актуальні проблеми економіки: науковий журнал. – 2012. – № 5. – С. 176-182 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ape_2012_5_22.pdf.
12. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посібн.] / Г.В. Савицька. – [3-тє вид., випр. і доп.]. – К. : Знання, 2007. – 668 с.
13. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій : [монографія] / О.Г. Мельник. – Львів : Вид. Львівської політехніки, 2010. – 344 с.
14. Скриньковський Р.М. Освітньо-фаховий потенціал персоналу як фактор впливу на інвестиційну привабливість підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.07 / Р.М. Скриньковський ; Львів. ун-т бізнесу та права. – Львів, 2014. – 233 с.
15. Герасимчук В.Г. Розвиток підприємства: діагностика, стратегія, ефективність : [монографія] / В.Г. Герасимчук. – К. : Вища шк., 1995. – 265 с.
16. Гриньов А.В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління : [монографія] / А.В. Гриньов. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 308 с.
17. Каплан Р.С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Роберт С. Каплан, Девид П. Нортон ; [пер. с англ.]. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 304 с.